

1774 Hendrik Mannaij sepultus in ecclesia

Waar kwam hij vandaan, was hij groot of klein, kon hij goed leren?

We weten het allemaal niet en toch kreeg Hendrik Adriaan Mannaij een aparte plaats in Meijel. Met wat gissen vermoeden we zijn geboorteplaats in of in de omgeving van Roermond.

Zeker is dat Hendrik Mannaij op 7 mei 1731 kapelaan in Meijel werd en dat bleef dat tot zijn dood op 10 juli 1774, 43 jaar lang dus.

Waar en waarom kreeg hij in Meijel zijn bijzondere plaats?

Meijel, peeldorp in het midden van de achttiende eeuw

Stel je voor, Meijel tussen 1730 en 1760, steeds weer landlopers, bedelaars, gauwdieven en Kempische roversbenden onder leiding van Ariken van Turnhout in het dorp, waar het al geen vetpot was. Dat was niet alleen in Meijel zo, want begin 1740 werden in Vlodrop de pastoor en zijn dienstmaagden overvallen, gekneveld en bestolen, waarna de kerk werd beroofd. Die pastoor van Vlodrop en Posterholt was overigens Andreas Mannaij, vermeld tussen 1740 en 1763.

De achttiende eeuw was de eeuw van de bedelaars, die vluchtend voor soldaten en armenjagers in de moeilijk toegankelijke Peel rond Meijel veilig onderdak zochten, in schuren, schaapskooien en hutten.

In dat Meijel werd kapelaan Peter van Straelen op 22 maart 1731 pastoor en hij kreeg Hendrik Adriaan Mannaij naast zich als kapelaan. Er waren toen 425 communicanten in de parochie, zeg maar een kleine 500 inwoners in Meijel.

Was het de samenwerking van die twee of waren het allebei zeer gewaardeerde dorpsgeestelijken. In ieder geval vinden we in de archieven van de schepenbank Meijel en van de bisschop van Roermond geen enkele klacht van Meijelse bestuurders of inwoners. Dat was in de tijd van pastoor Spee (1707-1730) en van pastoor Frische (1764-1809) wel anders. Toen kwamen er stapels klachten bij de bisschop binnen en moesten vele processtukken geschreven worden.

Pastoor Van Straelen werd uit waardering zelfs deken van landdekenaat Weert. De pastoor en de kapelaan droegen waarschijnlijk bij aan een vredige sfeer in Meijel, waar geen ruzie met de roversbenden werd gezocht. Men legde liever een goed stuk vlees of brood voor de deur, zodat de vagebonden en bendeleden afzagen van roof en brandstichting. De bedelaars, vooral moeders met kinderen, werden tegen alle regels in geholpen.

De Meijelsen waren in die tijd overigens geen heilige boontjes, maar ze vormden op een handige manier wel een open beschermende gemeenschap, waarbij de schouten J.A. Lemmens en C.C. Frische hun de ruimte gaven.

De Meijelse kapelaan

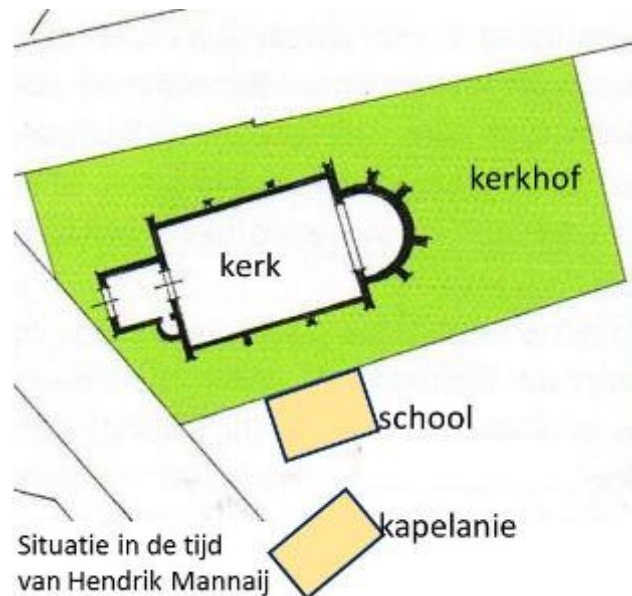
Kapelaan Hendrik Mannaj woonde in de kapelanie, een oud huisje, dat stond op de plaats waar nu de parkeerplaats bij de kerk is.

Rondom de kerk, waarvan het middenstuk toen maar zo'n 110 m² groot was, lag het kerkhof.

Naast dat kerkhof lag een gebouwtje, waar Hendrik Mannaj 'school hield'. Het verzorgen van onderwijs was een van de taken van de Meijelse kapelaan sinds 1727, toen de taken en inkomsten van de kapelaan door de bisschop waren vastgelegd.

Het inkomen van de kapelaan was niet geweldig: 90 gulden per jaar voor schoolhouden, 33 gulden voor het opdragen van de donderdagse mis, 39 gulden voor de diensten aan het Antoniusaltaar en wat rente voor uitgeleende gelden en huur voor verpachte stukjes grond.

Over zijn onderwijs in dat gebouwtje is niet veel bekend, maar de kapelaan mocht alleen aan in Meijel geboren kinderen les geven zonder er geld voor te vragen. Het aantal leerlingen steeg blijkbaar, want regelmatig moesten er nieuwe schoolbanken bij gemaakt worden. In 1769 maakte radmaker en timmerman Lenert Teunissen er nog vier voor totaal vier gulden. In de vasten- en adventstijd moesten de schoolkinderen onder leiding van de kapelaan-onderwijzer ook driemaal per week om vier uur in de kerk de rozenkrans bidden. Dan werd de kleine kerkklok geluid, want de andere Meijelsen

moesten ook de kans hebben in de kerk mee te doen.

Op de zolder van dat schooltje werd overigens graan opgeslagen, totdat in 1788 kapelaan August van Cruchten er ging wonen terwijl de kapelanie voor 140 gulden en 6 stuivers werd opgeknapt. Toen werd op de Mortel een nieuw schoolgebouw geplaatst.

Andere taken van de kapelaan waren onder meer de pastoor helpen bij biechthoren en sacramenten toedienen, op zon- en feestdagen de vroegmis doen en daarin de catechismus uitleggen. Als de kapelaan naar een andere parochie ging of overleed, dan wezen de pastoor en de schepenen samen een nieuwe kapelaan aan. Daarbij had een Meijelse, die bekwaam geacht werd, voorrang op een vreemdeling.

Opvallend is ook, dat in de periode van pastoor Van Straelen en kapelaan Mannaj de overzichten van dopen, huwelijken, begrafenissen, jaargetijden, leningen, bezittingen, enz. zeer nauwgezet zijn bijgehouden. Waarschijnlijk is dat het gevolg van hun inzet en van de goede samenwerking tussen pastoor en kapelaan, zoals die ook naar voren komt bij hun optreden tijdens bijvoorbeeld epidemieën (bv. dysenterie of buikloop) met grote aantallen sterfgevallen. Meijel had in de 18de eeuw zo'n 500 inwoners, van wie er jaarlijks tussen 7 en 15 overleden. In 1743 overleden echter 32 Meijelsen en in 1747 zelfs 73.

Het beeld van de H. Lucia in de kerk van Meijel, mogelijk in 1747 of kort daarna naar Meijel gehaald als patroonheilige tegen oogziektes, keelpijn en buikloop.

Kapelaan Mannaj verzorgde als beheerder van het St. Antoniusaltaar ook leningen aan inwoners die dat geld voor de bouw van een boerderijtje of voor de koop van een stuk grond nodig hadden. Op 5 februari 1740 leende hij 612 gulden Roermondse waarde aan Jan en Petronella van den Steen tegen 3,5%. Als onderpand stelden die twee hun huis, hof, schuur en stallen en nog 6 lopensen (ca 1 ha) land en wei in Meijel. Op 3 december 1748 meldde kapelaan Mannaj dat hij het geld terug ontvangen had. Toen werd hetzelfde bedrag uitgeleend aan Goort Hoefnagels en zijn vrouw Goortien Jansen tegen 3%, met als onderpand huis, hof en bijbehorende landerijen. Op 30 december 1772 was het geld weer terug en werd het geleend aan Hendrick Hendrixs en zijn vrouw

Barbara van de Cruijs tegen 3% en met als onderpand huis en landerijen aan de Meulestraete.

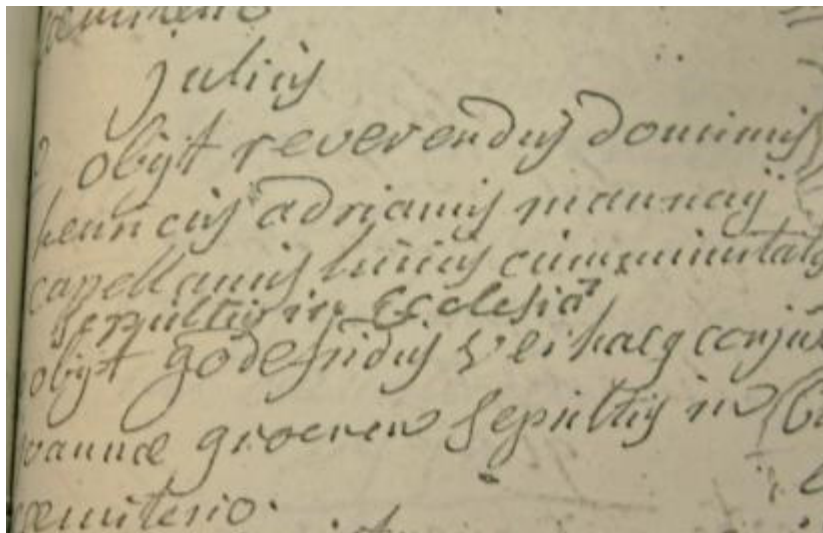
Die leningen werden zonder problemen terugbetaald.

Rond 1763 startte kapelaan Hendrik Mannaij een actie om de kerktoren te herstellen. Daarvoor kreeg hij in korte tijd stukjes grond van 20 tot 90 roeden en schenkingen van 25 tot 100 gulden. In 1765 kon de toren gerepareerd worden.

De aparte plaats van kapelaan Hendrik Mannaij

Maar, wat was de bijzondere plaats van Hendrik Mannaij?

Tot voor kort gingen we ervan uit, dat de Meijelsen steeds buiten de kerk begraven werden. Zelfs de 48-jarige Bartel Custers, wiens kinderen Van der Steen genoemd werden, werd volgens resten van zijn grafkruis op het kerkhof begraven, hoewel hij de zoon was van de toen machtigste en rijkste man van Meijel, koster-stadhouder Jan Peters.

En dan lezen we in het begrafenisboek een aantekening van pastoor Frische:

'julius 10 obijt reverendus dominus henricus adrianus mannaij capellanus huius cummunitatis sepultus in Ecclesia'.

Onze kapelaan Hendrik Mannaij is begraven in de kerk. Alleen hij is in de Meijelse archieven vermeld met die aparte plaats. Was dat een waardering van de Meijelse mensen, ondanks het feit dat hij na het begin van zijn ziekte in 1770 nauwelijks nog wat kon doen en hij als onderwijzer werd opgevolgd door de eerste Meijelse fulltime schoolmeester Arnold Guytens (1732-1789)?

henk willems

Gegevens:

RHCL	Protocollen Schepenbank Meijel en Archief parochie St. Nicolaas Meijel
GH Peel en Maas	Archieven parochie St. Nicolaas Meijel
Peter Geuskens	Vagebonden in de Roerstreek